

ŽELEZNÁ RUDA, o. Klatovy

Od 50. let 20. stol. *DS OB*, s hrou *Hrátky s čertem* účast na 4. Makovském divadelním létě. 1967, zřejmě po delší odmlce, *DS OB* Trávníčtý rozhovor, *Úsměvy a kordy*. 90. léta *DS*.

INFORMACE pro MČAD: *Mistopis okresu zprac. Jitka Kurcová, Alena Polívková, Lenka Baierlová. Rkp. 1998-2000. PC ART.*
kART: Dok. KPS-D Plzeň.

ŽELEZNICE, viz též *CIDLINA*, o. Jičín

1821 chtěli *studenti* o prázdninách uspořádat několik českých představení, ale C. k. gubernium v Praze navzdory souhlasu krajského hejtmána žádost zamítlo. 1863 ODi, 1872 zal. Zpěvácký spolek Podhořan. 1879 *Pěvecko-divadelní jednota Podhořan*, Sedlák křivopřísežník. Zpočátku se věnovali zpěvu, odkdy ODi, není známo. 1906 jako *Divadelní a pěvecká jednota Podhořan* „aby provozováním div. her, pěstěním zpěvu a půjčováním knih ze spolkové knihovny šířila vzdělanost, mravnost, poskytovala obecnstvu ušlechtilé zábavy a podporovala účely dobročinné“. Pod tímto názvem do 1950. 1925 členem ÚMDOČ. 1932 oslavy 60 let činnosti, *Zelené království* (tj. *Žofka z hájovny*, B. Rajská). Po dobu existence h. v místě a v sousedních obcích, r. Steinbach, Rychter, akad. mal. V. Černý, Grüner, Jehlička, Zindl, Kykal, Škalda. 40-60 členů. Ve hrách jh. člen ND v Moravské Ostravě Zd. Šavrdla, mj. 1936 *Lidé na kře*, též vnučka nájemce hotelu Vedlichová, pozdější umělecké jméno Blanka Waleská (1910-1986, od 1948 členka ND Praha). 1926 též *DrO Živnostensko obchodnické strany středostavovské J. K. Týl*. 1929 se část ochotníků z Podhořanu oddělila a zal. (dle SÚA 1932) *SDO Vojan*, člen ÚMDOČ, též některé hry společně s Podhořanem. Koncem 2. svět. v. s ním na čas splynul, r. Šabaka, Šulc a Budilová. Mezi 1918-1938 také *DO Sokola*, hrál společně s Podhořanem, ten 1955 znovu zah. Kolébku. Poté *Ochotnický kroužek ZO Svazarmu* 1956 Na letním bytě, 1957 *Matka*, pro děti Krakonošova medicína, 1958 *Babička*, *Úsměvy a kordy*, 1959 *Sto dukátů za Juana*, r. VI. Vágnér.

INFORMACE pro MČAD zaslal OÚ; *Mistopis okresu zprac. Hana Fajstauerová, Jiřina Holá a Ivan Matějka. Rkp. 1998-2000. PC ART.*
Boleslavský, s. III; Vondráček I (1956), s. 51a.
MELIŠ, E.: Průvodce hudební a divadelní. Seznam ochotnických divadel v Čechách a na Moravě. Praha, Mikuláš a Knapp 1868, s. 102. A DS Erben, Miletín. Kopie kART.
STANOVY zpěváckého spolku Podhořan. 1872. Kopie kART.
OMaG Jičín.
DNM: C 13.165, Pl Pěvecko-div. jednota Podhořan, 1879.
SÚA: Podání českých DS 1856-1948. Soupis v databázi MČAD.

 Ve 20. letech 20. stol. *Loutkářský odbor Sokola*, zde aktivní zejména akad. mal. Věnc. Černý, autor loutek, částečně dochovaných a restaurovaných. LD též po 1918 do 1927 *Studentský kroužek* (později jako Studentské sdružení). 1958-1961(?) *LS OB*, ved. J. Loužil.

INFORMACE pro MČAD Jan Merta. Rkp. 2002. PC ART.
SEZNAM LD Sokola, 1929-1930. Rkp. 9 s. SÚA: Sokol, ka 183. Kopie kART.
Evidence odběratelů čas. Mladý loutkář 1961, vyd. KDO Hradec Králové. Loutkářský zpravodaj 1958, č. 2, vyd. KDO Hradec Králové.

ŽELEZNÝ BROD, viz též *BZÍ, JIRKOV*, o. Jablonec nad Nisou
Jeden z nejstarších zápisů o českém představení v oblasti horního Pojizeří pochází odtud. Sděluje, že 1699 tu byla předvedena hra o třech kráľích. Další záznam svědčí o tom, že z iniciativy „mládenců“ a za pomoci kaplana Václava Jelínka (1715-1758) 1752 patrně vznikl text pašijové hry s názvem *Theatrum passionale aneb Zrcadlo umučení Pána našeho Ježíše Krista*. Představení zahajovalo procesí pašijových postav. Text i inscenace se stále zdokonalovaly a rozšiřovaly v následných představeních

960 / Frontispis *Zd. Juny* v Památníku divadelních ochotníků, 1960.

1753, 1767, 1768, 1769, 1774, 1776, 1786 a 1791. Po představení na Bozkově 1791 provozování hry zakázáno litoměřickým ordinariátem.

O představení železnobrodských na Bozkově 1791: *Vadilo mu, že procesí hrajících vyšlo ze soukromého domu. Pak ti, kteří byli převlečení za židy, prý troufalými doteky povzbuzovali dívky k prodeji šatů. Pohoršením byl i maskovaný žid s dřevným košem, v němž vrtící se hoci nakonec vypadl na podlahu divadla. Takové extempore bylo realizovatelné během průvodu, v inscenaci k tomu příležitost nebyla. Ledacos se mu nelíbilo i v hledišti. Jednak diváci sedící na hřbitovní zdi, s nimiž se zřítíl plot. Je nepřehlédnutelné, že ho nezajímalo, zda se někomu něco stalo, ale že se lidé obojího pohlaví po pádu po sobě váleli. Projevil starost o ty, kteří pozorovali divadlo na stromech, dokonce na jedné moruši (! sycomorono) se jich drželo 50, aby z nich nespadli. Leč to se nestalo.*

Vojtěch Řon: Zakáz železnobrodské pašijové hry v roce 1791.

Zápis hry a popis poslední insc. pořídil Jan Tepr (1741-1799), poslední „vůdce komedie“ (režisér). Kronikář Umlauf pamatuje ze svého dětství, že od 1808 hráli hlavně studenti (Loupežníci, Božena).

Pro chude odvedena od železno – brodske společnosti, kteří Komedie Hragau 1817 skrze ruce Mladého Pana Jos. Maryssky N(43 – 30f. Ta suma přisla k zadussy na obraz wanocnyj Ten rok. Obecní makulář 1817.

Rovněž z 19. stol. se vyskytují v rukopisných kronikách a v archivní dokumentaci zmínky o představeních, názvy tehdy hraných her, vedle českých klasiků i mnohé už zapomenuté. Jejich počet je úctyhodný. V 1. pol. 19. stol. vedl div. činnost místní kaplan. Soustavněji se začalo hrát až od 1845. Do 1848 např. Divotvorný klobouk, Kouzelnice Sydonie, Paní Marjánka, matka pluku, Matka a dcera, Opička, Strejček Hurlivurli, Ze sedmi ta nejškaredější, Paličova dcera. 1848 rozkol mezi ochotníky na čas zastavil zdařilou činnost.